

Aanvullend onderzoek Huismus, Gierzwaluw, vleermuizen en Rugstreeppad Eendragtspolder te Zevenhuizen

Oktober 2018
P17-159/W1470
Auteur: S. Rinzema

Natuur-Wetenschappelijk Centrum
078-6213921
nwcadvies@nwcadvies.nl
www.nwcadvies.nl

Aanvullend onderzoek Huismus, Gierzwaluw, vleermuizen en Rugstreeppad Eendragtspolder te Zevenhuizen

Aanvullend onderzoek Huismus, Gierzwaluw, vleermuizen en Rugstreeppad Eendragtspolder te Zevenhuizen

Opdrachtgever: KuiperCompagnons

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Veldwerk: Tamar Braaksma, Hans Bruning, Jeroen Dekker, Rob Haan, Arend Mulder, Anne Paulusse, Sibrand Rinzema, Esmée Schutgens, Sanne Westbroek, Koen Woerdenbag,

Samenstelling: Sibrand Rinzema

Foto's: Anne Paulusse

Aanvullend onderzoek HM, GZ, VL en RSP Eendragtspolder te Zevenhuizen [Samenst.: Rinzema S.] [Foto's: Paulusse, A.]. Met lit. opg., Dordrecht: Strix/NWC.

Trefw.: Wet natuurbescherming, aanvullend onderzoek, Huismus, Gierzwaluw, Vleermuis, Rugstreeppad, woningbouw, Eendragtspolder, Zevenhuizen

W1470/P17-159

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, oktober 2018

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
2 Gebiedsbeschrijving	9
3 Wettelijk kader	15
4 Methode	19
5 Resultaten	23
6 Effecten, verplichtingen en aanbevelingen	27

Referenties

Bijlagen

Bijlage 1: Beschermden soorten Wet natuurbescherming

Bijlage 2: Vrijgestelde soorten provincie Zuid-Holland

Bijlage 3: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Bijlage 4: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Samenvatting

Onderstaande tabel geeft de conclusies uit voorliggend rapport weer. Voor de volledigheid en om een verkeerde interpretatie te voorkomen, dient ook hoofdstuk 6 (effecten, verplichtingen en aanbevelingen) gelezen te worden.

Soortgroep	Effecten beschermde soorten	Verplichtingen
Vleermuizen	Geen verblijfplaats	- Geen
Huismus	Nestlocatie in twee bedrijfswoningen en functionele leefomgeving	- Ontheffing aanvragen als bedrijfswoningen verbouwd gaan worden of coniferenhaag verwijderd.
Gierzwaluw	Geen verblijfplaats	- Geen
Rugstreppad	Niet aanwezig	- Geen

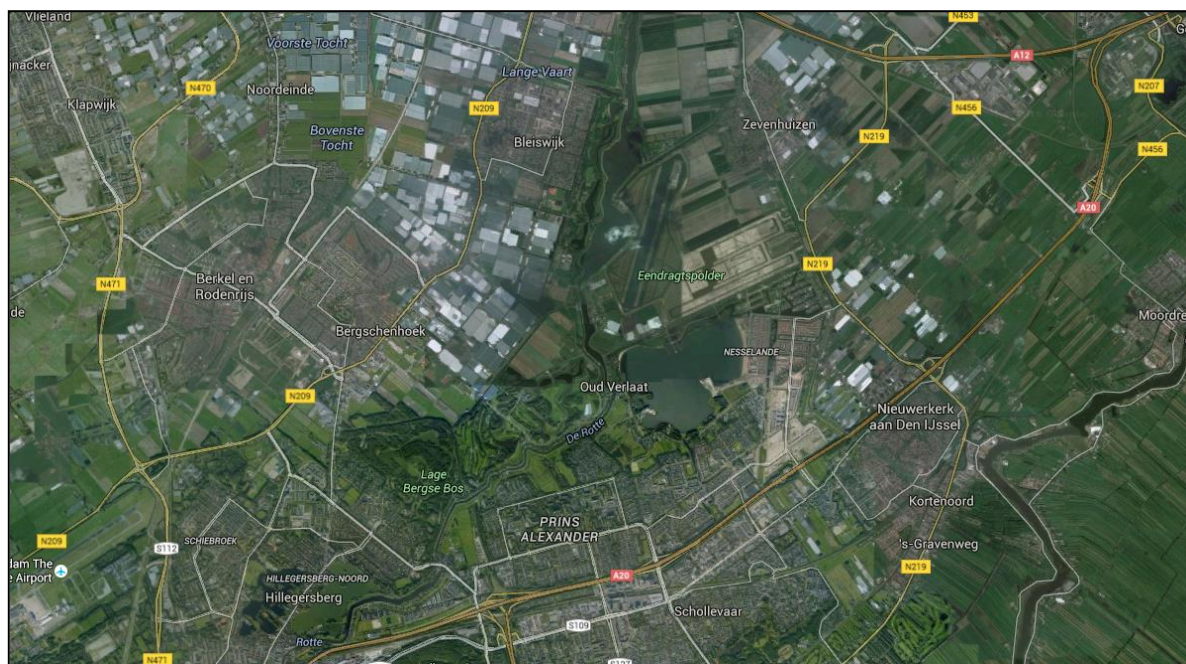
1. Inleiding

Er bestaan plannen om in de Eendragtspolder te Zevenhuizen nieuwbouwwoningen te realiseren en agrarische gronden in te richten als recreatiegebied. Ten behoeve van deze plannen zullen watergangen worden aangetast en wordt mogelijk een schuur gesloopt. Ook zullen kassencomplexen worden gesloopt. Mogelijk worden de bedrijfswoningen verbouwd tot burgerwoningen.

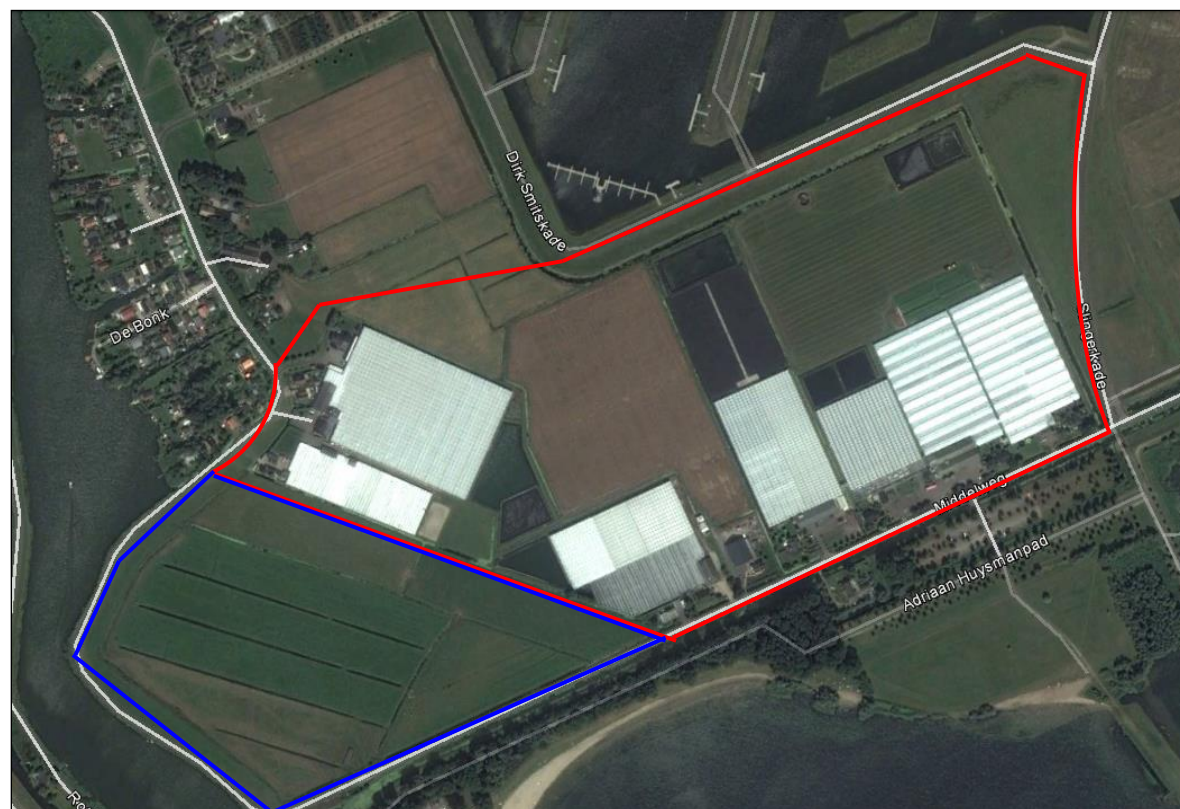
In september 2017 is door het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) reeds een quickscan flora en fauna uitgevoerd (*W1352 Paulusse A. 2017 Quickscan flora en fauna Eendragtspolder, Zevenhuizen*). Uit dit onderzoek blijkt dat er mogelijk vleermuizen in de woningen verblijven en dat de Huismus (*Passer domesticus*) en Gierzwaluw (*Apus apus*) in de woningen nestelen. Daarnaast is het plangebied mogelijk geschikt voor de Rugstreeppad (*Epidalea calamita*). Om aanwezigheid van deze soorten aan te kunnen tonen, dan wel uit te kunnen sluiten, was aanvullend onderzoek nodig. Tijdens alle waarnemingen gedurende de quickscan en aanvullend onderzoek zijn er geen aanwijzen gevonden dat de Steenuil in de omgeving aanwezig is.

KuiperCompagnons, die gevraagd is voor het opstellen van het bestemmingsplan, heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) opdracht gegeven om het aanvullend onderzoek naar vleermuizen, Huismus, Gierzwaluw en Rugstreeppad uit te voeren.

Aanvullend onderzoek Huismus, Gierzwaluw, vleermuizen en Rugstreeppad Eendragtspolder te Zevenhuizen

Figuur 1: Ligging plangebied (rood omcirkeld) in de omgeving

*Figuur 2: begrenzing uitbreiding plangebied (rood omlijnd) en het plangebied uit 2016 (blauw omlijnd)
bron: Google earth, 2017*

2. Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich in de Eendragtspolder, ten zuidwesten van de bebouwde kom van Zevenhuizen (gemeente Zuidplas), in de provincie Zuid-Holland (figuur 1). Aan de westzijde wordt de begrenzing gevormd door de Rottekade, aan de zuidoostzijde door de Middelweg en aan de noordoostzijde door de Dirk Smitskade. De uitbreiding van het onderzoeksgebied bevindt zich ten noordoosten van het plangebied dat in 2016 onderzocht is (figuur 2).

Het plangebied bestaat in het zuiden uit kassencomplexen en bedrijfswoningen met tuinen. In het westen bevindt zich de weg Rottekade met nog vijf bedrijfswoningen en bijbehorende tuinen en kassen. In het noorden van het plangebied ligt grasland en zijn watergangen aanwezig. In het oosten ligt een vlakte met zand. Voor een impressie van het gebied, zie foto's 1 t/m 10.

Foto 1: Vlakte met zand en kassen van het plangebied

Foto 2: Watergang in het noorden van het plangebied

Foto 3: Bedrijfswoning en watergang aan de Middelweg 4c in het plangebied

Foto 4: Bedrijfswoning aan de Middelweg 4a in het plangebied

Foto 5: Bedrijfswoning aan de Middelweg 8 in het plangebied

Foto 6: Loods en kassen aan de Middelweg 4 in het plangebied

Foto 7: Bedrijfswoning aan de Middelweg 10 in het plangebied

Foto 8: Bedrijfswoning aan de Rottekade 17 in het plangebied

Foto 9: Bedrijfswoningen aan de Rottekade 15 en 16 in het plangebied

Foto 10: Bedrijfswoning aan de Rottekade 18 in het plangebied

Beschermde gebieden

Het dichtstbijzijnde gebied dat onder de bescherming van de Wet natuurbescherming valt, is het Natura 2000-gebied "Boezems Kinderdijk". Dit gebied bevindt zich op ongeveer 12 kilometer afstand van het plangebied. Vanwege deze grote afstand worden er geen significant nadelige effecten op aangewezen habitattypen en doelsoorten van beschermde natuurgebieden verwacht als gevolg van geluid, trillingen, licht en dergelijke. Omdat de plannen bestaan uit het realiseren van nieuwe woningen, zal er wel sprake zijn van een toename in het aantal verkeersbewegingen. De extra verkeersbewegingen en de woningen zelf, kunnen een toename in de stikstofdepositie op aangewezen stikstofgevoelige habitattypen van Natura 2000-gebieden veroorzaken. Om deze reden dient er wel toetsing van stikstofdepositie in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) plaats te vinden. Een dergelijke toetsing is niet opgenomen in deze rapportage.

Daarnaast maakt het plangebied geen deel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (figuur 3). Omdat er, als gevolg van de voorgenomen plannen, geen oppervlakte aan NNN-gebied verloren gaat, is er geen verdere toetsing aan de wet- en regelgeving omtrent het NNN nodig.

Figuur 3: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. NNN-gebieden Bron: Provincie Zuid-Holland, 2017

3. Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van belangrijke natuurwaarden vanaf 2017 wettelijk vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). Het gaat hierbij zowel om bescherming van soorten als bescherming van gebieden.

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

De provincies zijn sinds 1 januari 2017 verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet natuurbescherming en dus ook voor ontheffingsaanvragen.

Om een ontheffingsaanvraag in behandeling te nemen, dient het onderzoek aan goedgekeurde voorwaarden (o.a. ten aanzien van methode, intensiteit, periode, tijd tussen onderzoeksmomenten) te voldoen. Slechts als het onderzoek volgens deze voorwaarden uitgevoerd is, kan volgens de wetgever een goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over;

- de aanwezigheid van beschermde soorten;
- de functie van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor deze beschermde soorten;
- het belang van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor aanwezige beschermde soorten;
- de effecten van plannen op deze soorten;
- de keuze voor te nemen (mitigerende- en/of compenserende) maatregelen.

De voorwaarden waaraan onderzoek moet voldoen, staan beschreven in de kennisdocumenten die in opdracht van de wetgever door BIJ12 opgesteld zijn en de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Onderzoeken die niet volgens deze voorwaarden uitgevoerd zijn, kunnen volgens het bevoegd gezag geen basis en onderbouwing vormen van ontheffingsaanvragen en aanvragen zullen om die reden afgewezen worden.

Het NWC is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens bovengenoemde kennisdocumenten en inventarisatieprotocollen.

Soortbescherming

Voor dier- en plantensoorten zijn in de Wnb een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 belangrijk zijn in het kader van flora- en faunaonderzoek bij onder andere ruimtelijke ontwikkelingen (tekstvak 1 op de volgende pagina).

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de Wnb kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden

van industriegebieden en het kappen van bomen. Ook bij het opstellen of herzien van bestemmingsplannen zijn de bepalingen uit de Wnb van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de Wnb plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 3.5) en “overige soorten” (artikel 3.10) die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1.

Soorten Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.1 en/of artikel 3.5 Wnb overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
  - a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
  - b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
  - c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang b “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch ontheffing aangevraagd worden om de te treffen maat-

regelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hen een "positieve afwijzing" afgegeven.

Tekstvak 1: Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet Natuurbescherming:

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van de dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen of af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10

1. Het is verboden:
  - a) In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten genoemd in de bijlage, onderdeel A bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b) De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
  - c) Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wnb zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde

plant- en diersoorten in en binnen de invloedssfeer van de activiteit zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel te beperken.

Overige soorten

Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 mits een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een dergelijke gedragscode, hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.10 van de Wnb.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij overtreding van verbodsbepalingen wel een ontheffing aangevraagd te worden. De ontheffing kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet Natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurgebieden en hun bijzondere natuurwaarden vindt onder de Wet Natuurbescherming plaats via Europese Natura 2000 -gebieden. De Wet Natuurbescherming regelt de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (Natura 2000-gebieden). Voor deze beschermde gebieden zijn aanwijzingsbesluiten opgesteld waarin beschreven staat voor welke (natuurlijke) habitats en dier- en plantensoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld.

Projecten, plannen en andere handelingen die nadelige effecten hebben op één of meerdere instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, zijn vergunningplichtig of moeten de goedkeuring, een “bestuurlijk oordeel”, van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van Economische Zaken). Zij oordelen dan dat een vergunning niet nodig is. Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde habitattoets.

Uit de habitattoets kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect. In dit geval is er geen vergunning nodig in het kader van de Wet natuurbescherming;
- Er is sprake van een nadelig effect in de vorm van verstoring, maar dit is niet significant en er is geen sprake van verslechtering van aangewezen habitats. Hieruit volgt

dat een vergunningaanvraag niet aan de orde is. Wel is een bestuurlijk oordeel van het bevoegd gezag nodig;

- Er is sprake van een mogelijk significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van aangewezen habitats. In dit geval dient een passende beoordeling opgesteld te worden en is een vergunning nodig.

Een 'passende beoordeling' is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er significant nadelige gevolgen op zullen treden, moeten de plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. Zijn er Alternatieven?
2. Is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
3. Zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Wanneer er een alternatief bestaat voor de voorgenomen plannen dat niet tot significant nadelige effecten op instandhoudingsdoelstellingen leidt, moet dit alternatief gekozen worden. De ecologische belangen hebben in dit geval voorrang op economische belangen.

Wanneer er geen alternatieven voorhanden zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en/of er voldoende compenserende maatregelen getroffen worden, kan vergunning voor de voorgenomen plannen verleend worden.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. De bescherming van het natuurnetwerk is opgenomen in de Verordening Ruimte van de desbetreffende provincie en valt hiermee buiten de Wet Natuurbescherming.

Natuurwaarden van het NNN worden afgemeten aan doelsoorten. Het is belangrijk dat verlies van en winst aan belangrijke natuurwaarden hieraan worden afgemeten. Ruimtelijke ingrepen moeten vooraf worden getoetst op hun effect op het areaal, de samenhang en de kwaliteit van het NNN. Ingrepen die geen significant negatief effect op wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hebben, kunnen in principe doorgang vinden. Als echter het tegenovergestelde geldt, hangt doorgang van de plannen onder meer af van het belang van de plannen en van de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie. Hierbij geldt het 'Nee, tenzij-regime'. Per saldo dient de kwaliteit en/of kwantiteit van het NNN te verbeteren. Waar Natura 2000 -gebieden met het NNN overlappen, blijft ook het NNN-regime gelden.

4. Methode

Vleermuizen gebruiken het landschap gedurende het jaar op verschillende manieren; in verschillende perioden van het jaar maken ze gebruik van kraamplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijven, winterverblijfplaatsen en jachtgebied. Daarnaast gebruiken ze landschapselementen, zoals bomenrijen en watergangen, als vliegroute. Het vleermuisprotocol van maart 2017 stelt dat tenminste zes inventarisatiemomenten, verspreid over de periode half mei - begin oktober, nodig zijn om de verschillende functies die de aanwezige bebouwing mogelijk voor vleermuizen vervult zo goed mogelijk te inventariseren (bijlage 3).

Het aanvullende onderzoek naar vleermuizen in de Eendragtspolder in Zevenhuizen is geheel volgens het protocol van maart 2017 uitgevoerd; twee inventarisaties hebben in de kraam/zomerperiode (half mei - eind juli) plaatsgevonden en in de zomer/paarperiode (begin augustus - begin oktober) hebben vier inventarisaties plaatsgevonden.

De inventarisaties zijn uitgevoerd op 17 augustus 2017, 30 augustus 2017, 12 september 2017, 26 september 2017, 17 mei 2018 en 21 juni 2018. De weersomstandigheden (temperatuur, neerslag en windkracht) op deze dagen, de start- en eindtijden van de vleermuisinventarisaties, de tijd van zonsondergang/zonsopkomst (ZO) en het aantal waarnemers per veldbezoek, worden vermeld in tabel 1. Tussen de inventarisaties op 12 september 2017 en 26 september 2017 zitten maar 14 dagen tussen en niet de 20 dagen die aangeraden wordt. Dit komt door de vele regenval tussen 6 september en 16 september. Op 12 september was er één droge dag in een lange periode met regen. Hierdoor is er voor gekozen om op 12 september de inventarisatie naar winterverblijfplaats te doen. Tevens waren de dagen 27 tot en met 30 september regenachtig waardoor er voor gekozen is om 26 september te inventariseren zodat beide tellingen in 2017 uitgevoerd zouden worden. Dit geeft een beter beeld dan twee tellingen in verschillende jaren.

Tabel 1: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en aantal waarnemers per veldbezoek

Datum	Temp. (°C)	Neerslag	Wind (Bft)	Start	Eind	ZO	# Waarnemers
17/08/2017	14	Droog	1	23:50	02:00	21:00	4
30/08/2017	15	motregen	2	23:50	02:00	20:32	4
12/09/2017	14	Droog	3	20:00	22:10	20:03	6
26/09/2017	13	Droog	1	19:30	21:45	19:30	5
17/05/2018	10	Droog	3	21:30	23:45	21:31	5
21/06/2018	16	Droog	3	03:15	05:30	05:22	5

De gegevens over de weersomstandigheden zijn door de veldmedewerkers ter plekke gemeten of ingeschat.

Vijf inventarisaties zijn in de avond en nacht uitgevoerd en één in de ochtend. In verband met de hoeveelheid woningen die geïnventariseerd dienden te worden zijn de inventarisaties met ten minste vier personen uitgevoerd om zoveel mogelijk van alle panden te overzien.

Tijdens de bezoeken is vooral gelet op uitvliegende, invliegende en/of zwermende vleermuizen en op vleermuizen die al rond zonsondergang actief waren. Wanneer een vleermuis rond zonsondergang wordt waargenomen, kan dit namelijk op de aanwezigheid van een verblijfplaats duiden. Dit omdat de meeste vleermuissoorten rond zonsondergang hun verblijfplaats verlaten en dan naar hun foerageergebieden vliegen. Vleermuizen die rond zonsondergang bij het te onderzoeken object worden waargenomen, hebben nog geen grote afstand af kunnen leggen, waaruit opgemaakt kan worden dat zij mogelijk in het object een verblijfplaats hebben.

In de kraamperiode is daarnaast een ochtendinventarisatie uitgevoerd, waarbij is gelet op invliegende dieren en zwermgedrag van vleermuizen. Als vleermuizen 's ochtends terugkeren naar hun verblijfplaats vliegen ze niet direct naar binnen, maar maken eerst een aantal proeflandingen bij de opening. Deze proeflandingen zijn tijdens een ochtendbezoek goed waar te nemen en geven een goede indicatie van de locatie van een eventuele verblijfplaats.

Tijdens de inventarisaties in de paarperiode is tevens gelet op vleermuizen die sociale geluiden (waaronder paarroepjes) uitstoten en die paargedrag vertonen. Dergelijke geluiden en gedrag kunnen duiden op de aanwezigheid van een paarverblijfplaats.

Tijdens de zes veldbezoeken is gebruikgemaakt van batdetector (type Pettersson D-240X).

Huisumus

Vogels met een vaste verblijfplaats worden jaarrond beschermd door de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving (bijlage 4). Een voorbeeld van een vogel die vaste verblijfplaatsen heeft is de Huisumus (*Passer domesticus*). Uit de quickscan uitgevoerd door het NWC blijkt dat de Huisumus in het plangebied voorkomt. De Huisumus maakt mogelijk gebruik van de huizen als nestlocatie en gebruikt het plangebied mogelijk als functionele leefomgeving.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de kennisdocumenten van de Huisumus (BIJ12, Huisumus) via twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei. Deze twee bezoeken zijn uitgevoerd op 11 april en 2 mei 2018 (tabel 2)

Tabel 2: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en aantal waarnemers per veldbezoek

Datum	Temp. (°C)	Neerslag	Wind (Bft)	Start	Eind	# Waarnemers
11/04/2018	11	Droog	2	10:30	12:30	4
02/05/2018	14	motregen	4	19:00	21:00	4

Gierzwaluw

Vogels met een vaste verblijfplaats worden jaarrond beschermd door de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving (bijlage 3). Een voorbeeld van een vogel die vaste verblijfplaatsen heeft is de Gierzwaluw (*Apus apus*). Uit de quickscan is gebleken dat de Gierzwaluw in het plangebied voorkomt. De Gierzwaluw maakt mogelijk gebruik van de huizen als nestlocatie.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de kennisdocumenten van de Gierzwaluw (BIJ12, Gierzwaluw) via drie gerichte veldbezoeken in de periode 15 mei tot en met 15 juli. Deze inventarisaties zijn uitgevoerd op 17 mei, 30 mei en 26 juni 2018 (tabel 3).

Tabel 3: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en aantal waarnemers per veldbezoek

Datum	Temp. (°C)	Neerslag	Wind (Bft)	Start	Eind	ZO	# Waarnemers
17/05/2018	10	Droog	3	19:30	21:35	21:31	5
30/05/2018	16	Droog	1	19:45	21:50	21:48	5
26/06/2018	12	Droog	2	20:00	22:05	22:04	5

Rugstreeppad

Uit verspreidingsgegevens van Stichting RAVON blijkt dat de beschermde Rugstreeppad (*Epidalea calamita*) in de omgeving van het plangebied voorkomt. Tijdens de quickscan is het terrein geschikt bevonden voor de Rugstreeppad. Om te onderzoeken of de Rugstreeppad gebruik maakt van het plangebied zijn er herpetoplaatjes neergelegd. Rugstreeppadden gebruiken deze plaatjes om zich er onder op te warmen. De herpetoplaatjes zijn vijf keer gecontroleerd, op de aanwezigheid van de Rugstreeppad. Er is niet geluisterd naar kooractiviteit van de Rugstreeppad vanwege het ontbreken van geschikt voortplantingswater in het plangebied. Tijdens het neerleggen van de herpetoplaatsjes was het plangebied begroeid met gras waardoor het plangebied minder geschikt was voor de Rugstreeppad en er ook geen poelen konden ontstaan.

5. Resultaten

Vleermuizen

Een deel van de bedrijfswoningen in het plangebied is geschikt bevonden als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. Het gaat om de woningen 14 t/m 18 aan de Rottekade en de woningen 4a-4c, 6 en 8 aan de Middelweg. Dit vanwege aanwezigheid van spouwgaten en aanwezigheid van ruimtes tussen dakpannen en loden dakbekleding (foto 11 en foto 12).

Foto 11: Spouwgaten in de muur van de bedrijfswoning Middelweg 4c

Foto 12: Ruimtes tussen dakpannen en lood woning Middelweg 8

Tijdens de zes vleermuisinventarisaties zijn er geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen. Wel zijn er passerende vleermuizen waargenomen aan de randen van het plangebied en foeragerende vleermuizen in de tuinen van de woningen. Het gaat hierbij om de soorten: Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*). Tabel 4 geeft een overzicht weer van de waargenomen vleermuizen per inventarisatie. Vleermuizen werden voornamelijk waargenomen net buiten het plangebied boven het water. Het water langs de Middelweg werd door alle vleermuissoorten gebruikt als vliegroute. Dit water blijft behouden. Een enkele van deze vleermuizen vloog het plangebied in om even te foerageren. De dijk waar de Rottekade overheen loopt werd ook gebruikt als vliegroute voor een enkele vleermuis, maar bij de huizen aan de Rottekade werden minder vleermuizen waargenomen. Te verwachten is dat de vleermuizen de Rottekade daarom ook niet gebruiken als essentiële vliegroute, omdat er geen lijnvormige elementen zijn die leiden naar mogelijke verblijfplaatsen.

Tabel 4: Overzicht resultaten vleermuizenonderzoek

Datum	Waargenomen soorten	Aantallen en gedrag
17/08/2017	Gewone dwergvleermuis	- Drie individuen foeragerend in plangebied. - Eén individu langs vliegend.
	Rosse vleermuis	- Twee individu passerend langs plangebied.
30/08/2017	Gewone dwergvleermuis	- Twee individuen foeragerend in plangebied. - Eén individu langs vliegend.
	Rosse vleermuis	- Eén individu passerend langs plangebied.
12/09/2017	Gewone dwergvleermuis	- Enkele individuen foeragerend (10) in plangebied. - Drie individuen passerend langs plangebied.
	Ruige dwergvleermuis	- Eén individu foeragerend in plangebied. - Eén individu passerend langs plangebied
	Laatvlieger	- Drie individuen foeragerend in plangebied.
26/09/2017	Gewone dwergvleermuis	- Meerdere foeragerende individuen (28) in plangebied. - Individuen maakten sociale geluiden
	Ruige dwergvleermuis	- Vier individuen foeragerend in plangebied.
	Laatvlieger	- Vier individuen foeragerend in plangebied. - Eén individu passerend langs plangebied
	Rosse vleermuis	- Twee individuen foeragerend in plangebied.
17/05/2018	Gewone dwergvleermuis	- Vier individuen foeragerend in plangebied.
	Laatvlieger	- Vijf individuen foeragerend in plangebied
	Rosse vleermuis	- Negen individuen foeragerend in plangebied.
21/06/2018	Gewone dwergvleermuis	- Negen individuen foeragerend in plangebied. - Vier individuen passerend langs plangebied
	Laatvlieger	- Drie individuen passerend langs plangebied
	Rosse vleermuis	- Eén individuen passerend langs plangebied

Huismus

De bedrijfswoningen in het plangebied worden gebruikt door de *Huismus* (*Passer domesticus*) om in te nestelen. Het gaat hierbij om de huizen op Rottekade 14 (vier nesten) en Rottekade 17 (drie nesten). De huismussen nestelen onder de dakpannen van deze woningen. De woning op Rottekade 18 wordt niet door de *Huismus* gebruikt om in te nestelen. Tabel 5 geeft een overzicht weer van de resultaten voor de *Huismus*.

Tabel 5: Overzicht resultaten huismussenonderzoek

Datum	Start	Eind	Woning	Waargenomen huismussen
11/04/2018	10:15	12:30	Rottekade 14	- Drie locaties invliegende huismussen. - Eén man met nestmateriaal. - Drie mannetjes foeragerend. - Twee vrouwtjes foeragerend.
			Rottekade 17	- Vier locaties invliegende huismussen. - Twee mannen met nestmateriaal. - Vier mannetjes foeragerend. - Drie vrouwtjes foeragerend.
			Rottekade 18	- Geen huismussen waargenomen.
02/05/2018	18:30	21:15	Rottekade 14	- Op één locatie invliegende <i>Huismus</i> . - Eén man langvliegend.
			Rottekade 17	- Op vier locaties invliegende <i>huismussen</i> . - Vier mannetjes foeragerend. - Twee vrouwtjes foeragerend.
			Rottekade 18	- Geen huismussen waargenomen.

Gierzwaluw

De bedrijfswoningen worden niet gebruikt als nestlocatie door de Gierzwaluw (*Apus apus*). Tijdens de drie inventarisaties zijn er alleen foeragerende gierzwaluwen waargenomen boven de bedrijfswoningen in het plangebied. Tabel 6 geeft de resultaten weer voor de Gierzwaluw.

Tabel 6: Overzicht resultaten gierzwaluwonderzoek

Datum	Start	Eind	Waargenomen gierzwaluwen
17/05/2018	19:30	21:35	- Minimaal 10 gierzwaluwen foeragerend.
30/05/2018	19:45	21:50	- Minimaal 8 gierzwaluwen foeragerend.
26/06/2018	20:00	22:05	- Minimaal 15 gierzwaluwen foeragerend.

Rugstreepad

Tijdens de inventarisaties onder de herpetoplaatjes zijn geen individuen van de Rugstreepad aangetroffen. Wel zijn er onder de herpetoplaatjes andere amfibieën aangetroffen. Het gaat hierbij om; de Groene kikker spec., de Gewone pad en de Kleine watersalamander. Tevens is de Veldmuis aangetroffen onder de herpetoplaatjes. Tabel 7 geeft een overzicht weer van de aangetroffen soorten.

Tabel 7: Overzicht resultaten rugstreeppaddenonderzoek

Datum	Waargenomen soorten (#)
04/09/2017	- Gewone pad (6) - Groene kikker spec. (3) - Veldmuis (2)
08/09/2017	- Gewone pad (6) - Groene kikker spec. (2)
13/09/2017	- Gewone pad (2) - Groene kikker spec. (2) - Veldmuis (21)
15/09/2017	- Gewone pad (2) - Groene kikker spec. (4) - Veldmuis (28)
22/09/2017	- Gewone pad (3) - Groene kikker spec. (15) - Kleine watersalamander (1) - Veldmuis (2)

6. Effecten, verplichtingen en aanbevelingen

Vleermuizen

Uit de inventarisaties blijkt dat er geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig is in de bedrijfswoningen. Er zijn meerdere vleermuissoorten waargenomen waaronder de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en de Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) (verblijft in bomen). Bij de verbouwing van de bedrijfswoningen zullen daarom geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetast, vernield en/of verstoord worden. Wel zijn er foeragerende en langsvliegende vleermuizen waargenomen net buiten het plangebied waargenomen. Deze vleermuizen verblijven in de omgeving van het plangebied. Doordat er geen verblijfplaats in de bedrijfswoningen aanwezig is en het plangebied ook geen onderdeel uitmaakt van een essentiële vliegroute en/of foerageergebied zijn er geen verdere maatregelen nodig omtrent vleermuizen volgens de Wet natuurbescherming.

Huisumus

De bedrijfswoningen aan de Rottekade 14 en 17 worden gebruikt door de Huisumus om te nestelen en als functionele leefomgeving. De huisumussen nestelen onder de dakpannen van de woningen en gebruiken de coniferenhaag om te foerageren en te schuilen. Als de bedrijfswoningen verbouwd gaan worden en/of de coniferenhaag verwijderd gaat er nestgelegenheid van de Huisumus verloren. De nestlocaties en functionele leefomgeving van de Huisumus zijn beschermd, wat betekend dat er een ontheffing aangevraagd moet worden. In deze ontheffing dient o.a. opgenomen te worden wat de maatregelen zijn om de nestlocaties te behouden. Hierbij zou gedacht moeten worden aan compenserende maatregelen in de directe omgeving van het plangebied en het opstellen van een ecologisch werkprotocol. Ook is het noodzakelijk om de dwingende reden van de werkzaamheden en het groot openbaar belang kenbaar te maken.

Gierzwaluw

Uit de inventarisaties blijkt dat er geen vaste verblijfplaats van gierzwaluwen (*Apus apus*) aanwezig zijn in de bedrijfswoningen. Het plangebied wordt door gierzwaluwen alleen gebruikt om te foerageren. Doordat er geen verblijfplaats in de bedrijfswoningen aanwezig is zijn er geen verdere maatregelen nodig voor gierzwaluwen wat betreft de Wet natuurbescherming.

Rugstreepad

Uit de inventarisaties blijkt dat de Rugstreepad niet voorkomt in het plangebied. Er zijn onder de herpetoplaatjes geen rugstreepadden gevonden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de Rugstreepad het plangebied niet gebruikt als leefgebied. Door-

dat het plangebied geen leefgebied is van de Rugstreeppad zijn er geen verdere maatregelen nodig ten aanzien van deze soort.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermden) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld:

- Vlak voorafgaand aan de werkzaamheden roering in het water creëren, zodat vissen vroegtijdig het werkgebied kunnen verlaten;
- Werkzaamheden in het water worden niet uitgevoerd als er ijs op het water aanwezig is;
- De werkzaamheden worden bij voorkeur uitgevoerd buiten de gevoelige periodes van vissen, namelijk de voortplanting en in mindere mate de overwintering. Er wordt daarom bij voorkeur niet gewerkt in de periode maart t/m juli. De werkzaamheden worden zo veel mogelijk uitgevoerd van augustus tot en met oktober;
- Het dempen van watergangen wordt in één richting en naar open water toe uitgevoerd, zodat vissen de kans krijgen om te vluchten;
- Indien een geïsoleerde watergang gedempt wordt, wordt deze leeggevist door het waterniveau omlaag te brengen en zoveel mogelijk aanwezige vissen te vangen en te verplaatsen naar geschikte watergangen die intact blijven;
- Er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd te verwijderen;
- In verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd.

Tijdens de bouwfase dient rekening te worden gehouden met de kans op vestiging door (beschermden) pionierssoorten, zoals de Kleine plevier (*Charadrius dubius*) en Oeverzwaluw (*Riparia riparia*). De volgende maatregelen kunnen worden getroffen;

- Het ontstaan van poeltjes of plassen op het bouwterrein in het zomerhalfjaar (vanaf april) wordt voorkomen, zodat er geen geschikt voortplantingswater voor de Rugstreeppad aanwezig is.
- Er wordt voorkomen dat in de broedtijd van de Oeverzwaluw steilwanden in zandlichamen op het bouwterrein aanwezig zijn. Mocht er toch sprake zijn van broedgevallen, dan wordt met de werkzaamheden gewacht totdat nestholtes niet meer in gebruik zijn;

- Voorbelast terrein kan aantrekkelijk zijn voor een soort als de Kleine plevier. Als er sprake is van een broedgeval, dan wordt met de werkzaamheden gewacht totdat eieren uitgekomen zijn;

Referenties

Database NWC

Ravon.nl

Telmee.nl

Vlindernet.nl

Zoogdiervereniging.nl

Bij12 (2017) *Kennisdocument Gierzwaluw*. Beschikbaar op het World Wide Web:
<https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-006-Kennisdocument-Gierzwaluw-1.0.pdf>

Bij12 (2017) *Kennisdocument Huismus*. Beschikbaar op het World Wide Web:
<https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-009-Kennisdocument-Huisumus-1.0.pdf>

Bijlage 1: Beschermde soorten Wet natuurbescherming

In het kader van de Wet Natuurbescherming worden alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels en onderstaande soorten uit overige soortgroepen beschermd:

Amfibieën	Bultrug	Kleine	Gewone zeehond
<u>Habitatrichtlijn</u>	Butskop	dwergvleermuis	Grijze zeehond
Boomkikker	Dwergpotvis	Kleine hoefijzerneus	Grote bosmuis
Geelbuikvuurpad	Gestreepte dolfijn	Laatvlieger	Haas
Heikikker	Dwergvinvis	Meervleermuis	Hermelijn
Kamsalamander	Gewone dolfijn	Mopsvleermuis	Huisspitsmuis
Knoflookpad	Gewone spitsdolfijn	Noordse vleermuis	Konijn
Poelkikker	Gewone vinvis	Rosse vleermuis	Molmuis
Rugstreeppad	Griend	Ruige	Ondergrondse
Vroedmeesterpad	Grijze dolfijn	dwergvleermuis	woelmuis
	Kleine zwaardwalvis	Tweekleurige	Ree
<u>Overige soorten</u>	Narwal	vleermuis	Rosse woelmuis
Alpenwatersalamander	Noordse vinvis	Vale vleermuis	Steenmarter
der	Orca	Watervleermuis	Tweekleurige
Bruine kikker	Potvis	Landzoogdieren	bosspitsmuis
Gewone pad	Spitsdolfijn van gray	<u>Habitatrichtlijn</u>	Veldmuis
Kleine	Tuimelaar	Bever	Veldspitsmuis
watersalamander	Walrus	Hamster	Vos
Meerkikker	Witflankdolfijn	Hazelmuis	Waterspitsmuis
Middelste groene	Witsnuitdolfijn	Lynx	Wezel
kikker/bastaard	Witte dolfijn	Noordse woelmuis	Wild zwijn
kikker	Vleermuizen	Otter	Woelrat
Vinpoetsalamander	<u>Habitatrichtlijn</u>	Wilde kat	Kreeftachtigen
Vuursalamander	Baardvleermuis	Wolf	<u>Overige soorten</u>
Vissen	Bechsteins		Europese
<u>Habitatrichtlijn</u>	vleermuis	<u>Overige soorten</u>	rivierkreeft
Houting	Bosvleermuis	Aardmuis	Weekdieren
Steur	Brandts vleermuis	Boommarter	<u>Habitatrichtlijn</u>
	Franjestaart	Bosmuis	Bataafse
<u>Overige soorten</u>	Gewone	Bunzing	stroommossel
Beekdonderpad	dwergvleermuis	Damhert	Platte schijfhoren
Beekprik	Gewone	Das	
Elrits	grootoorvleermuis	Dwergmuis	
Gestippelde alver	Grijze	Dwergspitsmuis	
Grote	grootoorvleermuis	Edelhert	
modderkruiper	Grote hoefijzerneus	Eekhoorn	
Kwabaal	Grote rosse	Egel	
Zeezoogdieren	vleermuis	Eikelmuis	
<u>Habitatrichtlijn</u>	Ingekorven	Gewone	
Bruinvis	vleermuis	bosspitsmuis	

**Sporenplanten-
bladmossen**Habitatrichtlijn

Geel
schorpioenmos
Tonghaarmuts

**Sporenplanten-
varens**Habitatrichtlijn

Kleine vlotvaren

Overige soorten

Blaasvaren
Groensteel
Schubvaren

ZaadplantenHabitatrichtlijn

Drijvende
waterweegbree
Groenknolorchis
Kruipend
moerasscherm
Liggende raket
Zomerschroeforchis

Overige soorten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde
ogentroost
Berggamander
Bergnactorchis
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode
wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Fanjegentiaan
Geelgroene
wespenorchis
Geplooid
vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt
zonneroosje
Glad biggenkruid

Gladde zegge

Groene nachtorchis
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote
leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karthuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonnedaauw
Liggende ereprijs
Moeragamander
Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijlscheefkelk
Roggelelie
Rood
peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

DagvlindersHabitatrichtlijn

Apollovlinder
Boszandoog
Donker
pimpernelblauwtje
Grote vuurvlinder
Moerasparelmoer-
vlinder
Pimpernelblauwtje
Tijmblauwtje
Zilverstreephooi-
beestje

Overige soorten

Aardbeivlinder
Bosparelmoer-
vlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Duinparelmoer-
vlinder
Gentiaanblauwtje
Grote
parelmoervlinder
Grote vos
Grote
weerschijnvlinder
lepenpage
Kleine heivlinder
Kleine
ijsvogelvlinder
Kommavlinder
Sleedoorpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparel-
moervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoer-
vlinder
Zilveren maan

NachtvlindersHabitatrichtlijn

Teunisbloempijl-
staart

HaftenHabitatrichtlijn

Oeveraas

LibellenHabitatrichtlijn

Bronslibel
Gaffellibel

Gevlekte

witsnuitlibel
Groene
glazenmaker
Mercurwaterjuffer
Noordse
winterjuffer
Oostelijke
witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke
witsnuitlibel

Overige soorten

Beekrombout
Bosbeekjuffer
Donkere
waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense
heidelibel
Speerwaterjuffer

KeversHabitatrichtlijn

Brede
geelrandwaterroof-
kever
Gestreepte
waterroofkever
Juchtleerkever
Vermiljoenkever

Overige soorten

Vliegend hert

ReptielenHabitatrichtlijn

Dikkopschildpad
Gladde slang
Kemp's
zeeschildpad
Lederschildpad
Muurhagedis
Soepschildpad
Zandhagedis

Overige soorten

Adder
Hazelworm
Levendbarende
hagedis
Ringslang

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Wet Natuurbescherming. In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Wet Natuurbescherming niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden moeten blijven of anderszins op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Wet Natuurbescherming aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Indien goedgekeurd, wordt door de provincie een "positieve afwijzing" afgegeven.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding in gevaar?

"Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling" of een "dwingende reden van groot openbaar belang" gelden echter niet als een wettelijk belang. Dit betekent dat de provincie in het kader van ruimtelijke ingrepen alleen een positieve afwijzing af kan geven.

Bescherming van vogelnesten

Artikel 3.1 lid 2 uit de Wet Natuurbescherming luidt:

"Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen".

Voorafgaand en tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met eventueel aanwezige vogelnesten. Er is sprake van een nest wanneer er nestindicatief gedrag is waargenomen en/of er een broedsel aanwezig is. Het vernielen of beschadigen van een nest is verboden. Dit geldt voor alle vogelsoorten. De meeste vogels maken echter elk broedseizoen een nieuw nest of zijn goed in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen onder de bescherming van de Wnb wanneer het in gebruik is (tijdens het broedseizoen). Wanneer een dergelijk nest niet in gebruik is, is geen ontheffing nodig voor het vernielen of beschadigen ervan.

Verstoring van vogels is ook verboden, maar er bestaat een uitzondering voor verstoring die niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1 lid 5 Wnb). Dit betekent dat verstoring tijdens het broedseizoen toegestaan is, mits de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort gewaarborgd blijft.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn niet alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn, maar het hele jaar:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).

2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tot slot is er nog een categorie 5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Voor deze soorten is extra onderzoek nodig, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Hieronder de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>